

Sr. Thore Knudsen Bergs Hustruer.

Af Arkivar **E. A. Thomle.**

For mange Aar siden fik jeg fra Danmark en Forespørgsel om jeg kunde skaffe Oplysning om »høiagtbare og velfornemme Mand Sr Thore Knudsen Berg, forhen Handelsmand og Indvaaner i Kongsberg«, om hans »Steddatter« eller som hun ved sin Confirmation i Kjerte 1743 kaldes »Mrs. Bergs Datterdatter af Nyfæste Annichen Lauritsdatter Rude« og om Knud Bergs Kone Maren Olsdatter var identisk med den Maria Elisabeth Dischington, der i 1750 kaldes Bergs Enke.

Ifølge Traditionen skulde Thore Berg have samlet sig en betydelig Formue ved sin Ansættelse som Kjøbmand ved Kongsbergs Sølvværk. Men i 1737 flyttede han til Danmark, hvor han købte flere Eiendomme, deriblandt ogsaa Gaarden Nyfæste i Kjerte Sogn ved Odense, hvor han bosatte sig. Med sin Hustru Maren Olsdatter reiste han imidlertid igjen i 1747 tilbage til Norge efter Sigende, fordi hans nævnte »Steddatter« eller »Datterdatter« giftede sig med Fogden paa Erholm Niss Sørensen Beck, hvilket skal have været meget mod Bergs Ønske. I ethvert Fald solgte Berg alle sine Eiendomme i Danmark, deriblandt ogsaa Nyfæste til foranførte Beck, og et af de sidste Skjøder, han udstedte, var dateret Gaarden Teye ved Tønsberg 1750. Brevskriveren, hvis Navn og Adresse jeg nu ikke husker, oplyste derhos, at der i Berlingske Tidende for 1753 var indrykket en Bekjendtgjørelse om, at Berg var død og at hans Arvinger ved Testamente mellem ham og »hans Hustrue Marie Elisabeth Dischington« var tillagt 30 Rdl., hvorfor de anmodedes om at møde paa Teye hos Sr. Jens Petersen Tharum »som nu er gift med Enken«.

Det forholder sig ogsaa ganske rigtigt, at Thore Knudsen Berg i 1747 eller maaske noget tidligere vendte tilbage til Norge, hvor han paa Auction i Boet efter afd. Oberstlieut. Wind¹⁾ i Tønsberg 1. Mai 1745 købte Gaarden Teie, af Skyld 1½ Skpd. Tunge, med underliggende Jacobsrød, af Skyld 1½ Skpd. Smør, for 1601 Rdl. Det er dog neppe rimelig, at han er tilflyttet Eiendommen før senere, da han først 27. Juli 1748 fik Skjøde paa Gaarden. Da maa han vel i ethvert Fald have bosat sig paa Teie, hvor Konen allerede 1749

¹⁾ Holger Christian Wind blev begravet i Tønsberg 25. Februar 1744, 51 Aar gl.

afgik ved Døden, (begr. i Nøtterø 22. Januar s. A.), »87 A. gl.«. Hun har saaledes formentlig været adskillig ældre end Manden, der kort efter 11. Marts 1751 i Tønsberg (viet i Huset efter kgl. Bevil. af 22. Januar s. A.) egtede Jomfru Maria Elisabeth Dischington, der da vistnok har været i Huset hos sin Morbroder Commandeur Fredrik Christian Mohrsen¹), i hvis Hus vel ogsaa Bryllupet har staaet. Jomfru Dischington var født i Bergen 1712 (døbt i Nykirken 1. Sept. s. A.), Datter af Jørgen Jobsen D. og Christine Elisabeth Mohrsen og maa saaledes have været betydelig yngre end sin Mand. Forbindelsen med Berg blev derfor heller ikke af nogen lang Varighed. Thi allerede i Januar det følgende Aar (1752) afgik han ved Døden paa Teie (begr. i Nøtterø 14. Januar 1752), uden at Kirkebogen opgiver hans Alder. Han og hans 2den Hustru oprettede 24. April 1751 (kgl. confir. 21. Mai s. A.) reciproct Testamente, hvorved den Længstlevende skulde beholde det hele Bo, men hvis denne indgik nyt Egteskab skulde der udbetales først afdødes Arvinger 30 Rdl. Enken forblev derfor naturligvis heller ikke længe ugift. Thi allerede i 1753 var hun gift med Forvalter Jens Petersen Tharum, der var født i Slagelse og Søn af en Peter Jensen T., som døde i Slagelse, hvor Skifte efter ham holdtes 14. April 1731. Naar Tharums Vielse fandt Sted, kan ikke oplyses. I Nøtterø er han ikke gift, men sandsynligvis i Tønsberg, hvor Kirkebogen for Frue Menighed mangler Vielser for Aarene 1751—56, altsaa netop i det Tidsrum, i hvilket Tharum maa være bleven gift. Heller ikke dette Egteskab varede længe. Thi allerede 4. Mai 1757 afgik Tharum ved Døden paa Teie (begr. i Frue Kirke i Tønsberg 12. Mai s. A.), 42 A. gl.²), uden at efterlade Børn med sin Hustru. Med hende havde han under 20. Januar 1755 (kgl. conf. 4. Juli s. A.) oprettet et reciproct Testamente, ifølge hvilket Boet skulde tilfalde den Længstlevende, men efter dennes Død deles mellem begge Arvinger efter Loven. Hvis Længstlevende giftede sig paa ny, skulde der holdes offentligt Skifte. Senere oprettede imidlertid Egtefællerne 4. Januar 1757 (kgl. confir. 27. Mai s. A.) et nyt Testamente, ifølge hvilket det bestemtes, at hvis Tharum giftede sig paany, skulde Konens Søster Anne Sophie Dischington have 1000 Rdl., men hvis Konen indgik nyt Egteskab, skulde Tharums uægte Søn Jens Petersen³), der var 6 Aar gammel, have 600 Rdl. og hans lovlige Arvinger 400 Rdl. Skulde Sønnen dø før Længstlevende, skulde de 600 Rdl. igjen falde tilbage til Boet. Til Fordeling af det Tharums Arvinger og hans uægte Søn tilfaldne

¹) Han blev begravet i Tønsberg 1. September 1756, 72 Aar gl.

²) Ved Begravelsen 12. Maj 1757 ringedes der ogsaa i St. Laurentii Kirke.

³) Han levede endnu i 1778, da han 11. April s. A. gav Afkald for de ham paa Skriftet efter Tharum udlagte 600 Rdl.

Beløb, blev der 25. Sept. 1758 afholdt et Skifte paa Teie, hvor de 400 Rdl. fordeltes mellem Tharums 2 Brødre og hans 2 Søstre, nemlig: 1) Lieutenant Johan Zacharias Tharum paa Gaarden Augdal i Borre, 2) Mads T. i Sorø, 3) Anne Cathrine T., gift med Garder til Hest Jochum Caspar Carstensen i Kjøbenhavn og 4) Martha T., gift med Corporal Anders Pedersen. Da var imidlertid Enken allerede gift for 3die Gang paa Teie 8. Juni 1758 (viet i Huset uden Trolovelse og Lysning efter kgl. Bevilling af 1. April s. A.) med »Capitaine« : Skibsfører Johan Christian Rohde, døbt i Eidanger 7. October 1723, en Søn af Tolder i Porsgrund Ulrik Anthon R. og Alhed Nilsdatter Tyrholm. Men dermed var hun ogsaa færdig, idet hun afgik ved Døden paa Teie 1759 (begr. i Commandeur Mohrsens Begravelse i St. Laurentii Kirke i Tønsberg 14. Mai s. A.), 47 A. gl. Hun havde ingen Børn og hele Boet tilfaldt Enkemanden ifølge Testamente af 18. April 1759 (kgl. confirm. 18. Mai s. A.) mod at betale Konens Søstre Malene Christence og Anne Sophie Dischington hver 400 Rdl.

Rohde, der saaledes kom i Besiddelse af Teie og en vistnok ganske betydelig Formue, blev ikke længe siddende i ugift Stand, men giftede sig efter et Aars Forløb (i Sept?) 1760¹⁾ (viet i Huset i Tønsberg efter kgl. Bevilling) med *F r e d e r i k k e A n t o n e t t e P l a d e*, født i Tønsberg 1743 (døbt i Frue Kirke 19. Marts s. A.), † paa Teie 1782 (begr. i Nøtterø 12. Febr. s. A.), 39 A. gl., Datter af Cancelliraad Brede Gregersen P. og Henrikke Gerner. Med hende fik Rohde 2 Børn, nemlig 1 Søn og 1 Datter:¹⁾ Brede Plade R., født paa Teie 1761 (hjemmedøbt 11. Sept. og Daaben stadfæstet i Kirken 16. Sept. s. A.), † paa Adamsrød i Slagens Anneks til Sems Prestegjeld 25. Sept. 1822 (begr. 2. Okt. s. A.), 63 A. gl. Han var først Kjøbmand i Aasgaardstrand, men købte ved Skjøde af 18. Decbr. 1811 (thgl. 17. Marts 1812) af G. G. Klem Halvparten af Gaarden Adamsrød i Slagen for 13000 Rdl. Han var gift 2 Gange 1) i Aas ved Drøbak 3. Novbr. 1787 med sit Søskendebarn *R e g i t s e S o p h i e S t o l t e n b e r g*, døbt i Aas 19. Aug. 1759, † i Aasgaardstrand 1793 (begr. i Borre 20. Novbr. s. A.), 34 Aar gl. Datter af Provst Henrik S. til Aas og Sara Maria Plade, og 2) i Vestby Prestegaard 11. Juni 1794 (viet i Huset efter kgl. Bevil. af 4. April s. A. af sin Svigerfader Provst Stoltenberg) med *L e n a M a r i a S c h j e l d e r u p*, døbt i Vestby 30. Aug. 1770, † paa Adamsrød 10. Marts 1813 (begr. 18. s. A.), 43 A. gl., Datter af Sogneprest til Vestby Hr. Augustinus S. og 1ste Hustru Maren Wessel. Da Rohde ingen Børn havde, oprettede han og hans Hustru Lena Maria Schjelderup 22. Novbr. 1803 (kgl. conf. 21. Aug. 1815) et reciproct Testamente, ifølge hvilket det hele Bo tilfaldt Længst-

¹⁾ Kirkebogen er defekt, hvorfor Maaned og Dag ikke kan ses.

levende og denne nemlig Rohde bestemte da ved Testamente af 20. Sept. 1823 (confir. 17. Oct. s. A.), at der af hans Efterladenskaber skulde tilfalde Jomfru Christine Johanne Ihlen 1200 Spdl., medens Resten skulde deles mellem Søsterdatteren Madme Antonette Sundbyes 2de Børn Brede Stoltenberg S. og Marie Sophie S. Skifte efter Rohde holdtes paa Adamsrød og sluttedes 17. December 1824.

2) Datteren Ulrikke Antonette R., født paa Teie 3. Decbr. 1763 (døbt 10. s. M.), confirmeret i Nøtterø 25. April 1779 og † i Drøbak 26. Octob. 1803 (begr. 3. Novbr. s. A.), 40 A. gl., gift paa Teie 28. April 1785 (viet i Huset efter kgl. Bevil. af 31. Jan. s. A.) med sit Sødskendebarn (ifølge kgl. Bevil. af 4. Febr. s. A.) Kjøbmand i Drøbak Brede Plade Stoltenberg, født i Aas 21. Sept. 1762 (døbt 27. s. M.), † i Drøbak 5. Marts 1808 (begr. 12. s. M.), 45 A. 4 M. gl., en Broder af den forannævnte Regitse Sophie S., der var Broderens 1ste Hustru. Da Konen var død solgte Johan Christian Rohde ved Skjøde af 23. Febr. 1785, thgl. 19. Marts s. A., Teie og Jacobsrød med Inventar og Besætning til Brødrene Samuel og Mathias Føyen i Tønsberg for 6200 Rdl. og flyttede selv til Drøbak, hvor han afgik ved Døden 1806 (begr. 22. Febr. s. A.), 83 Aar gammel. Hvad Thore Knudsen Bergs Herkomst angaar, kan jeg desværre ingen Oplysning give. At han har været Kjøbmand paa Kongsberg og sandsynligvis saakaldet »Leverendeur« til Sølvværket maa være hævet over enhver Tvivl. Men jeg har hverken i Kirkebøgerne eller i andre Arkivsager derfra nogensteds fundet ham nævnt. Sandsynligvis maa han have forladt Kongsberg meget før 1737. Thi ifølge Oplysning fra Landsarkivet i Odense hedder det i det Skjøde, som Knud Berg 22. Novbr. 1737 af Professor Elias Naurs Enke fik paa Nyfæste, at han nu var »b o e n d e i A s s e n s«. Han har vel derfor — maaske mange Aar — før have forladt Kongsberg og bosat sig i Assens og dette er muligvis ogsaa Grunden til, at jeg intet har kunnet finde om ham i Arkivsager fra Kongsberg, der først begynder omkring 1730 Aarene, dog med Undtagelse af Kirkebøgerne, der haves fra 1696. Heller ikke her findes Thore Berg gift. Thi vistnok findes der 24. Mai 1721 paa Kongsberg gift en »Thore Knudsen« med »Maria Olsdatter«, hvilket Egtepar den 6. Decbr. s. A. havde en Søn Thore til Daaben samme steds. Men denne Thore Knudsen kan umulig være Thore Knudsen Berg¹⁾. Ikke fordi han selv ikke kaldes »Berg« eller Konen »Maren«, men »Maria«. Men fordi det vel maa anses ganske utænkelig, at Maren Olsdatter, der jo maa være født c. 1662, i 1721 — altsaa i en Alder af c. 60 Aar kan have faaet noget Barn. Den nævnte Thore Knudsen og hans Hustru Maria Olsdatter fik ellers 26. Decbr. 1727 Bevilling til at sidde i uskiftet Bo og skifte med Samfrender

¹⁾ Sl. Knud Thoresens Qv[inde] blev begravet paa Kongsberg 1. Juli 1733.

og af Bevillingen faar man ikke heller det Indtryk, at denne Thore Knudsen paa Kongsberg kan have hørt til de mere Formuende paa Stedet. Thore Bergs Hustru Maren Olsdatter maa dog utvivlsomt have været fra Kongsberg og jeg skulde være tilbøjelig til at antage, at hun kan have hørt til den Slægt Brun, der forekommer paa Kongsberg i den sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede. Hvis Maren Olsdatter, som i Kirkebogen angivet, var 87 A. gl., da hun døde i 1749, maa hun jo være født c. 1662 og hun vilde da meget godt kunne være en Søster til den Jens Olsen Brun, der var født c. 1653 og som ogsaa var »Leverendeur« til Kongsbergs Sølvværk. Han døde c. 1716 og havde i alle Fald 2 Sønner, af hvilke den ene Ole Jensen B. eiede Gaarden Dyremyhr ved Kongsberg, og den anden Johan (Jan) B. blev Postmester paa Bragemæs. En Broder af Johan Olsen B. havde en Søn Ole Johansen B., der i 1712 blev const. Foged i Jæderen og Dalenes Fogderi i Stavanger Amt efter Foged Preus, der var bleven suspenderet. At Berg i ethvert Fald ingen Livsarvinger efterlod sig, maa anses ganske sikkert. Thi ikke alene siger han selv i sit Testamente med Frk. Dischington at han ingen Børn havde. Men det følger ligefrem deraf, at han kunde testamentere Konen alle sine efterladte Midler. Dette udelukker selvfølgelig ikke, at han i sit Egteskab med Maren Olsdatter kan have haft Børn. Men disse maa i ethvert Fald være døde uden Livsarvinger før 1751, da han giftede sig paany. Muligens kan derfor ogsaa den Kjøbmand paa Kongsberg Knud Thoresen Berg, der døde paa Kongsberg 1745 (begr. 24. Mai s. A.), 36 A. 7 D. gl., have været hans Søn. Han skulde være født c. 1709. Men findes ikke døbt paa Kongsberg. Han var gift, men efterlod ingen Børn (jfr. E. A. Thomle, Familien v. Cappelen, S. 121 ff.). Ogsaa denne Knud Thoresen Berg synes at have været »Leverendeur« til Kongsberg Sølvværk, hvilket hans Eftermand i Egteskabet Michael v. Cappelen ligeledes var. Bestillingen synes saaledes at være arvet ned gennem Slægten i flere Led.

Derimod kan Annichen Lauritsdatter Rude hverken være Thore Bergs Datter eller Datterdatter. Hun kaldes vistnok ved sin Confirmation i Kjerte Kirke Søndag Qvasimodigeniti (d: 21. April) 1743, 17 A. gl., »Monsr' Bergs Datterdatter« og efterat hun 26. Novbr. 1745 (viet i Huset paa Nyfæste) havde egtet Fogden paa Erholm Niss Sørensen Beck, kaldes denne 11. Decbr. 1745 i Skjødet paa Nyfæste af Thore Berg for »hans Svigersøn«. Men dette maa selvfølgelig ikke tages bogstaveligt. Sandsynligvis forholder det sig saaledes, at Annichen Rude har været Datterdatter af Bergs 1ste Hustru Maren Olsdatter i et tidligere Egteskab. Annichen Rude skulde være født c. 1724, men neppe i Norge. Derfor er vel heller ikke hendes Forældre gifte her. Men det

sandsynligste er vel at Thore Berg allerede paa den Tid har været bosat i Assens og at Annichen Rudes Fødsel og hendes Forældres Egteskab maa søges der. Hun døde som Enke paa Nyfæste 1802 (begr. 2. Sept. s. A.), 79 A. gl., efter at Manden, der fra 1738—47 var Foged paa Erholm, allerede var afgaaet ved Døden paa Nyfæste 1785 (begr. 12. Marts s. A.), 72 A. 2 D. gl. Familienavnet Rude forekommer nok ogsaa i Norge, men nogen Lars eller Laurits Rude nævnes ikke her.

Endnu nogle heraldiske Bemærkninger.

Af **Poul Bredo Grandjean.**

Dr. Ernst v. d. Reckes Randbemærkninger til min Bog »Dansk Heraldik« er sikkert læste med største Interesse og varigt Udbytte af enhver, der blot i ringeste Grad har beskæftiget sig med heraldiske Spørgsmaal. Paa flere Punkter er jeg ikke ganske enig med Doktoren, i enkelte Tilfælde endda helt uenig. Man vil derfor tillade mig, at jeg fremkommer med nogle faa Bemærkninger. Det kunde samtidig være fristende at bebrejde Dr. v. d. Recke, at han ikke forlængst har udtalt sig offentlig om dette Thema, som han behersker med saa omfattende og dybtgaaende Viden.

Da Nyt Adels Leksikon saa Lyset i 1904, var jeg, skønt Novice, straks klar over, at Farvebetegnelserne i flere Henseender var uheldige. Naar jeg ikke desto mindre mange Aar efter gentog dem i min Bog, skyldtes dette rent praktiske Hensyn. Det vilde være en Lettelse for Læseren, naar denne ikke nødtes til at operere med nye Betegnelser. Dr. v. d. Reckes principale Forslag om at angive Farverne ved smaa, Metallerne ved store Bogstaver er efter min Mening bedst; jeg havde selv fra første Færd ønsket at benytte netop disse Forkortelser. Med Randbemærkningerne som Støtte vil jeg, hvis der skulde blive Tale om en ny Udgave af »Dansk Heraldik«, ikke betænke mig herpaa.

Hvad den anden Hovedanke, Blassoneringsprincipperne, angaar, har jeg ligeledes af praktiske Grunde fulgt Nyt Adels Leksikon. Ogsaa her vil jeg gerne følge Doktoren, dog kun delvis, nemlig deri, at Hjerteskjoldet nævnes sidst, hvad der jo ganske utvivlsomt er korrekt. Fra gammel Tid siger man imidlertid paa Dansk: »en seksoddet Guld Stjerne i blaat«, »en Sølv Lillie i rødt« o. s. v., en Regel som Thiset og nu ogsaa jeg overholder. Jeg forstaar derfor ikke, at dette Princip — der altsaa ingenlunde, saaledes som man maa opfatte Dr. v. d. Reckes Ord, skyldes mig — kan forekomme